

MIKOR ÉS HONNAN ERED A VASÁRNAPÜNNEPLÉS

Mivel szinte az egész keresztény világ vasárnapot ünnepel nyugalomnapként, ezért a téma vizsgálata közben ki kell térni arra is, hogy mikor és hogyan került a kereszténység tanítási rendszerébe és hitéletébe a vasárnap. Hogyan következhetett be az, hogy az Isten által elrendelt szombat helyett a vasárnap lett a nyugalomnap?

A vasárnap ünnepléséhez nem kapcsolódtak azok az isteni rendelkezések, amik a szombat megszentelésével lettek adva. Nagyon kevesen vannak azok, akik valamilyen szinten még a szombathoz adott isteni előírások szerint igyekeznek megtartani és elkülöníteni a vasárnapot nyugalomnapként. A jelenlegi gyakorlat szerint a legtöbben már csak az istentiszteleten való megjelenésben élik meg a vasárnapot mint nyugalomnapot, de még ezt is csak úgy, hogy a két otthoni munka közötti időben mennek el az istentiszteletre, és ezzel letudottnak tekintik a vasárnap megünneplését. A legtöbb keresztény pedig egyáltalán nem törődik azzal, hogy mit tesz vasárnap, szabadon döntenek, az isteni előírásokat teljesen figyelmen kívül hagyva.

A vasárnap ünneplésének eredetével kapcsolatban mindenekelőtt arra szeretnék választ keresni, hogy a Biblia minek tekinti és hová sorolja azt a napot, amit mi vasárnapnak nevezünk.

A korai időkben, így Jézus korában is, a napokat csak számokkal különítették el egymástól. Ez a gyakorlat az Isten teremtéstörténeti beszámolójához igazodik, ahol Isten is csak számokkal különítette el az egymás után következő napokat: „*lőn este és lőn reggel, első nap... lőn este, és lőn reggel, második nap*” (1Móz 1,5; 8). Egyedül a hetedik napnak adott nevet, „*szombat*”-nak, vagyis nyugalomnapnak nevezve azt.

Később pedig a Tízparancsolatban rendeletbe is foglalta azt, hogy a hét napjai közül melyik napot kell nyugalomnapként elkülöníteni. Ezzel a rendelkezésével választotta el egymástól a hat munkásnapot a hetedikről, attól a naptól, amit a vele való közösség céljára különített el. *„Mert **hat napon** teremté az Úr az eget és a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, **a hetedik napon** pedig megnyugovék. Azért megáldá az Úr **a szombat napját**, és megszentelé azt”* (2Móz 20,11).

Később a bűn világában élő ember gyakorlati életének követelményeihez igazodva a szombat előtti nap is nevet kapott, így lett belőle az előkészület napja, mai nevén a péntek. A negyedik parancsolat ugyanis azzal kezdődik: *„Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt”* (2Móz 20,8). A szombatra való előkészülés érdekében van szükség arra, hogy időben emlékezzünk meg a szombat idejéről, és már felkészültek legyünk akkor, amikor elérkezik az a nap, amit a törvény az Úr napjaként határoz meg. *„**Hat napon** át munkálkodjál, és végezd minden dolgodat; **De a hetedik nap az Úrnak a te Istenednek szombatja: semmi dolgot se tégy azon”*** (2Móz 20,9-10).

Mivel a negyedik parancsolat azt írja elő, hogy szombaton, a nyugalom napján, semmi munkát sem szabad végezni, ebből az következik, hogy mindazt, amire szombaton vagy az ünnepnapon szükség van, beleértve az ételeket is, az előző napon kellett elkészíteni. Ezzel összefüggésben a pusztai vándorlás idején Isten a hatodik napon két napra való mannáat adott, hogy a hetedik napot megszentelhessék, ne kelljen még az étel elkészítésével se foglalkozniuk. A mannahulláshoz kapcsolódik Istennek az a rendelkezése, ami magában foglalja az előkészület napjának a lényegét: *„**holnap nyugalom napja, az Úrnak szentelt szombat; amit sütni akartok, süssétek meg, és amit főzni akartok, főzzétek meg”*** (2Móz 16,23), mivel szombaton meg kellett nyugodni minden munkától, még az

ételek elkészítéstől is. A vasárnap bevezetésével azonban a nyugalomnaphoz adott isteni rendelkezések teljesen feledésbe merültek a keresztények között.

A Szentírás Jézus halálával és eltemetésével kapcsolatban mintegy sorba rakja előttünk az egymást követő napokat. „*És az a nap **péntek** [vagyis előkészületi nap] volt, és **szombat** virradt rá... És szombaton nyugodtak a parancsolat szerint... **A hétnek első napján** [azaz vasárnap] pedig kora reggel a sírhoz mentek*” (Lk 23,54; 57; 24,1). „*Mikor pedig elmúlt a szombat, Mária Magdaléna, és Mária, a Jakab anyja, és Salomé, drága keneteket vásároltak, hogy elmenvén, megkenjék őt. És **korán reggel, a hétnek első napján** [vasárnap] a sírbolthoz mentek napfelkeltekor*” (Mk 16,1-2). Ebben az időben még a hét első napjának számított az a nap, amit mi vasárnapnak nevezünk, aminek reggelén Jézus feltámadt, a nyugalomnap pedig a szombat volt.

De akkor hogyan került a kereszténység tanítási rendszerébe és gyakorlati életébe a vasárnap ünneplése nyugalomnapként, ha még az apostolok is a szombatot különítették el a nyugalomnapként?

A Római Birodalomban az egyiptomi Mithrász-kultusz hívei terjesztették el a vasárnapünneplés szokását, amelyet a Napisten tiszteletének szenteltek. Később ebből a Mithrász-kultusból került át a kereszténység hitéletébe a hét első napjának tisztelete és ünneplése. Csak az apostoli kor után, először a zsidókkal szembeni ellenérzések miatt kezdték elvetni a szombatot, és megtartani a vasárnapot, később pedig a pogány tömegek beáramlásával jelent meg, és lett elfogadva keresztény ünnepként. A Római Birodalom keresztényüldözései után Nagy Konstantin adta ki azt a türelmi rendeletet, aminek hatásaként bontakozott ki az az irányzat, ami több mással együtt a vasárnap megünneplését is megerősítette a keresztények között, és bevezette a

megszentelését nyugalomnapként. A császár által 321-ben kiadott rendelet volt az első, amely a vasárnapnak mint nyugalomnapnak a megünneplését kötelezővé tette. Valójában ezzel vált hivatalossá az akkorra már bevett gyakorlat.

„A Nap tiszteletre méltó ünnepének... mentesnek kell lennie a bírósági tárgyalásoktól és a városi lakosság minden tevékenységétől. A falvak lakossága viszont e napon szabadon művelheti a földet; ugyanis gyakran előfordul, hogy éppen ekkorra esik a szántás vagy a szőlőültetés legkedvezőbb ideje. Nem kell tehát elfecsérelni az égi gondviselés adta alkalmas pillanatot” (Aleksander Krawczuk: Nagy Konstantin, Gondolat Könyvkiadó 1981. - 203-204. o.).

„Tűlzás nélkül elmondhatjuk, hogy Konstantin e rendelete a világ legtöbb országában a mai napig érvényben van, ugyanis a »dies Solis« természetesen a mi vasárnapunk... A »dies Solis«-t mint pihenőnapot törvénnyel szentesítve Konstantin kétségtelenül keresztény szellemben cselekedett. Rendelkezésében azonban semmi sincs az új vallás terminológiájából. A »Győzhetetlen Nap« minden tisztelője úgy értelmezhetette a 321-ben kiadott rendeletet, mint a császár, istenük kultuszáról való gondoskodásának bizonyítékát” (Aleksander Krawczuk: Nagy Konstantin, Gondolat Könyvkiadó 1981. - 204,3. 206,1. o.).

A német és angol nyelvterületeken még ma is a „Nap-napjának” (Sonntag, ill. Sunday) nevezik a vasárnapot, ilyen módon emlékeztetve annak eredetére, hogy ez a nap valaha a „Napisten” tiszteletére elkülönített nap volt. Kezdetben még nem volt egységes az egyház gyakorlata, ezért az átmeneti időben némelyek még mindkét napot istentiszteleti célra fordították.

Majd csak 364-ben, a laodiceai zsinaton következett be, hogy már zsinati határozattal emelték törvénnyé az egyház gyakorlatában, hogy ezután szombat helyett a vasárnapot kell nyugalomnapra ünnepként megtartani. »A keresztények ne zsidókhoz hasonlóan és tétlenséggel töltsék a szombati napot, hanem dolgozzanak azon; hanem az Úr napját [a vasárnapot] tartsák megkülönböztetett tisztelettel, és amennyire keresztényként tehetik, ne dolgozzanak azon a napon«” (Charles J. Hefele, A History of the Councils of the Church. Edinburgh, 1876. 316. o.).

Végül is csak a VI. században jutott el az egyház oda, hogy már egyházi átokkal sújtotta azokat, akik keresztény létükre még mindig a „zsidós szombatot” tekintették Isten által adott nyugalomnapnak.

Később a reformációs mozgalmak kivétel nélkül a Katolikus Egyház által képviselt hitvallásból vették át a vasárnapünnepelés szokását, több más hitéletet érintő gyakorlattal együtt. Napjainkban sajnos a legtöbb kereszténynek fogalma sincs arról, hogy a vasárnap nyugalomnapként való megünnepelésének semmi köze sincs a Bibliához és az isteni rendelkezésekhez. Pedig minden kereszténynek tudni kellene, hogy Isten a Tízparancsolatban határozta meg, melyik nap legyen a nyugalomnap, és nem adott olyan kinyilatkoztatást, amely ezt a rendelkezését módosította volna.

Érdeemes arra is kitérnünk, hogy a magyar nyelvterületen használatos vasárnap névnek semmi köze sincs az Isten által elrendelt nyugalomnaphoz, így a Bibliához sem.

A vasárnap név valószínűleg a vásár-nap összetett szóból ered, jelentése pedig a középkori vásárok megtartásával kapcsolatos. István király 1271-ben adott ki olyan törvényt, amely a vásártartás kizárólagosságát biztosította azokon a helyeken, ahol templomok voltak. Bár ma minden faluban

akad egy vagy akár több templom is, a középkor során azonban egészen más volt a települések szerkezete: kisebbek voltak a falvak, elszórtabb a településrendszer – nem volt érdemes, és nem is lehetett minden faluba templomot építeni, csak tíz falu közössége összevontan építhetett templomot.

Ebben az időben többnyire a várak szomszédságában épültek templomok, ennek hiányában pedig a települések kis mérete miatt minden tizedik faluban. Ezekben a templomokban rendszeresen gyűltek össze az emberek a heti egyszeri misére. Ez a körülmény adta annak a lehetőségét, hogy az egybegyűlt emberek egymás között csereberéljenek, és a kereskedők is ezen a napon érték el a legtöbb embert. Valószínűleg ezzel a jelenséggel kapcsolatban alakult ki ennek a napnak az elnevezése is. A törvény ebben az időben már tiltotta ugyan a mezőgazdasági munkákat, de a kereskedést nem. Így alakult ki a gyakorlatban és a közbeszédben is az, hogy ez a nap „vásár-nap”. A vásárnap szó elején lévő „á” betű viszont idővel a kiejtésében átalakult, „a” lett belőle, vagyis „vasárnap”, mert így könnyebb volt a kiejtése.